

Even uw aandacht...

Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.

Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.

Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van boekjes voor opvoering beslist.

Veel leesplezier!

DE BOM VAN SAVONA

Monoloog

1880

door

Julia Engelen

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen

2020

Nr.3531

PERSONAGE

(1 heer)

RIK : Een zestiger, weduwnaar, vader van twee kinderen, grote Eddy Merckxfan

DECOR

Een kleine zolderkamer, volgepropt met dozen, oud meubilair, speelgoed

KORTE INHOUD

Rik is op zijn zolder op zoek naar spulletjes die naar de rommelmarkt mogen. Hij vertelt over zijn relatie met zijn vrouw zaliger, zijn eerste liefde, zijn ouders en over zijn relatie met zijn broer. Hij vertelt over het verraad in de wereld, specifiek over wat hijzelf ervaren heeft en over wat Eddy Merckx meegemaakt heeft in Italië tijdens de Giro in 1969: De Bom van Savona. En hoe op die dag zijn Bom van Savona viel.

(Rik, een zestiger is zijn zolder aan het opruimen. Hij neemt kledij uit een doos en gooit die achter zijn rug in het rond, een gewapper van kledingstukken, vooral vrouwenkledij, tot ondergoed toe. Even houdt hij een grote bh voor zich.)

RIK : Daar hebben serieuze meloenen in gehangen. Die kan nog dienen als oorverwarmer.

(Hij zet de bh op zijn kop en bindt hem vast onder zijn kin. Daarna rommelt hij verder en haalt een rokje uit de doos.)

Dat is lang geleden. *(Hij neemt een hotpants eruit.)* Dat is nog langer geleden. Een hotpants verdorie. *(Zingt een stukje van Hot Pants van James Brown.)* Dat waren schoon tijden; korte rokjes, korte broekjes en lange, heel lange benen. Allee, in het beste geval, hè. In het slechtste geval blubberbenen, spataderen en knotsknieën. *(Een sponsen broekje)* Hier seh, voor de kinderen, een sponsen broekje. Ik zie ons Eva er nog in rondlopen. Dat is zeker 30 jaar oud. Nog effekes en het is terug mode.

(Hij neemt een volgende doos, opent ze en neemt er het Kookboek van de KVLV uit.)

Ons Kookboek van de Boerinnenbond. Daar steekt nog een recept tussen, zie. Goulash op Hongaarse wijze. Goulash, ik had het kunnen weten. Ik geloof dat er zelfs nog wat goulash tussen plakt. *(lekt eraan.)* Ja, goulash. Hoop ik. Het kan ook een muizenkeutel geweest zijn. Wat moet een mens daar nu mee? “We smijten niks weg,” zei mijn Martha altijd, “leg het maar op zolder.” Ja, en op een dag steekt die zolder propvol, allemaal rommel, allemaal herinneringen. Als ik hier rond mij kijk, is het net alsof ik in de teletijdmachine van professor Barabas ben gestapt. Mijne jongste, Bartje, allee eigenlijk een hele Bart met zijn honderd kilo, die gaat volgende week op de rommelmarkt staan en hij vroeg of ik nog wat rommel had om te verkopen. Rommel genoeg maar of hij er nog een centje voor gaat krijgen...

Een plaatje begot, 45 toeren nog. Louis Neefs met Jennifer Jennings, van het Eurovisie Songfestival. Toen maakten ze nog liedjes voor het Songfestival. Nu maken ze een statement en trekt het op geen kloten. Afschaffen, die boel. Het is begot een hele volksverhuizing, en dat voor wat valse noten en misplaatste vaderlandsliefde. Ja, als het Songfestival gehouden wordt, worden mensen wat zot. Er worden songfestivalparty's georganiseerd die vooral geliefd zijn onder de 'andersvoelenden'. Verkleedpartijen en shows. Het organiserend land staat weken op voorhand in de belangstelling en de kosten voor de veiligheidsmaatregelen swingen de pan uit. In België zou vast en zeker de regering er over vallen. Dat wil zeggen, als we ooit eens zouden winnen. Bij ons in de straat woont zo'n gezin waar dan heel de familie die avonden samenkomt met een knabbel en bier à volenté. Ja, die zijn zot van het Songfestival. Ze verkleeden zich ook altijd. Als ABBA, Johnny Logan, Celine Dion, Dana International, Lordi, en natuurlijk als Sandra Kim. Ze geven punten en commentaar. Hoe later op den avond, hoe meer bier en hoe meer commentaar. De kinderen mogen dan tot ver na middernacht opblijven om deze haute cultuur bij te wonen. In het begin van de avond zijn ze dolenthousiast en springen en zingen ze mee, op het einde van de avond wordt het gebroed vakkundig achter het behang geplakt. Als er maar een reden is om te feesten.

En om te gokken. Bij het Songfestival kunnen gokliefhebbers hun hartje ophalen. Ze gokken op alles. Op de winnaar natuurlijk, en wie er verliest. Wordt Duitsland laatste? Haalt Spanje nul punten? Zit België in de finale? Valt de Zweedse deelnemer op zijn gezicht? Valt er überhaupt iemand op zijn gezicht? Zal Madonna vals zingen? Draagt de hostess een roze onderbroek? Gaan we een tiet te zien krijgen? Allemaal vragen waarover vele mannen en vrouwen hun kop over breken. ... Als het voor de goksites maar opbrengt. Die verdienen daar miljoenen mee. Zie onze Nationale Loterij. Ik heb die hun producten eens geteld. Vijf verschillende soorten lotto's, 34 soorten krasspelen en 27 soorten online spelletjes. Moest je van elk soort kraslotje er ééntje kopen dan ben je 173 euro armer en een tenniselleboog rijker. Ha ja, van dat krabben hè.

(Hij legt het plaatje in een doos en neemt een nachtlampje uit de jaren zeventig.)

Dat mag naar onze Bart, zoals dat nachtlampje. Dat lampje kan verhalen vertellen. Wij waren als beesten in bed, allee de eerste zeven maanden toch. De twee maanden daarop lag mijn Martha plat. Hernia. “Heb je ze al kapot gemaakt?” schampte mijn vader. Ja, Martha en ik woonden de eerste jaren van ons huwelijk in bij mijn ouders op de boerderij. “Met uw vliegtuig en uwe tjoeke, tjoeke trein.” Ik had onze nachtelijke manoeuvres namen gegeven, gelijk die Indische gast in de Kamasutra: het vliegtuig, de tjoeke tjoeke trein, den hond, het kalf, het paard en niet vergeten de ploeg en het karrewiel. Het was dat karrewiel dat mijn vrouw den das heeft omgedaan. Daar zat altijd een been in de weg en dat derde been... ja, dat gaf niet genoeg steun. Ineens, van de ene op de andere dag, had mijn vrouw pijn aan haar rug. En mijn vader, die lachte mij vierkant uit. En hij niet alleen, mijn broer Johnny lachte nog het hardst van al. Stoken en kleineren. Ja, mijn broer en ik, wij accordeerden niet. Alles wat ik had, moest hij ook hebben, de vuile wabbe.

Juist mijn moeder, die zei niks. Alleen een simpel knipoogje naar mijn Martha, toen ze dacht dat ik niet keek, maar ik had het gezien, dat knipoogje. Ik had die twee vrouwen zien konkelfoezen samen in de sofa en dan plots hernia. Dan moet je toch niet ver nadenken, hè. Ik denk dat mijn moeder mijn Martha een keer apart genomen heeft en haar recht af gezegd heeft dat een vrouw in bed de baas moet blijven. “Open alleen de Ali Baba grot als het u aanstaat.” Ik hoor het mijn moeder zo zeggen en Ali Baba kon met zijn miljoenen rovers niet meer binnen, zeker niet met een karrewiel. Dat was niet omwille van een hernia dat mijn Martha de boot afhield, neen dat was omwille van dat karrewiel en die ploeg. Dat was een berekenende afstand, ingefluisterd door mijn moeder. Ik had het eigenlijk moeten zien aankomen. Een half jaar na onze trouw nam mijn moeder mij apart en zei tegen mij dat mijn Martha geen boerin was en dat ik dat boerderijke spelen in de nachtelijke sponde maar moest laten. De nachtelijke sponde, ja zo zei ze het. Als het om seks ging, begon mijn moeder altijd van die deftige taal te spreken. Ze zei niet, je vader is in de stal met de stier om de koe te laten dekken. Neen, dat zei ze niet. Ze zei, je vader laat de koeien in de stal kennis maken met onze stier, alsof het om een afspraakje in een theehuis ging.

Of ze gebruikte sprookjesfiguren. Als Ali Baba de grot in wil, moet hij de toverwoordjes zeggen. Of, als Roodkapje het bos intrekt, moet de boze wolf in de broek blijven.

En zodoende ging mijn Martha met de uitvlucht van een hernia in staking. Het was van de ene dag op de andere gedaan; dat gaat niet, ik heb koppijn, dat doet geen goed aan mijn rug, daar dient een vrouw niet voor, dat is niet katholiek, daar is het bed te klein voor, daar ben jij te klein voor. Ik wou experimenteren maar mijn Martha was content met het gewone bidden. Ja, dat karrewiel heeft mijn Martha nooit meer willen proberen. Och jong, als je moeder en je vrouw goed overeen komen, ben je als man de pineut. Ik kon vleien en smeken, maar Ali Baba kwam de grot niet meer binnen. Eerst een eigen huis, zei mijn vrouw, en dan proberen we het opnieuw. Een eigen huis, daar had ik geen geld voor. En ik was geen man om hardhandig mijn zogenaamde rechten op te eisen. Martha had het recht om neen te zeggen, maar ons moeder had zich er niet mee moeten bemoeien. Dat heb ik haar lang kwalijk genomen. Na een paar maanden stond ik krom van goesting. Mijn Martha heeft pas toegegeven toen ik van pure colère onze Johny tegen zijn smoel had geslagen. En dat had hij dik verdiend. “Zal ik er de goesting eens terug in stoempen,” had hij gezegd en dat was te veel gezegd, dat hij mijn Martha wou... allee wou dekken hè. Ja Johny... ik spreek er niet graag mee.

Vroeger toen we klein waren, waren we nochtans maar één. We waren allebei zot van de koers. We raceten samen door de velden met onze fietsen en ik mocht altijd Eddy Merckx zijn, ook al heette ik Rik. De Johny was dan Rik Van Looy ook al heette hij Johny. Johny was voor Van Looy en ik voor den Eddy. ‘Ik rij je kapot, kannibaal, riep Johny dan. Maar ik liet mij niet kennen en riep dat hij dan wel de Keizer van Herentals mocht zijn, ik was de koning van het wielerpeloton overal ter wereld. Pisinjdig werd die dan. Dan trok en sleurde hij aan zijn koersstuur tot de blaren op zijn handen stonden. Johny had van zijn zondagsgeld een koersstuur gekocht en onze pa had dat op zijn fiets gemonteerd. Koersstuur of niet, hij kon het niet halen bij mij, ook al was ik een jaartje jonger. Ik had namelijk jus in de benen en hij kon nog geen botermelk trappen.

Toen ik 10 was kreeg Johny een grote fiets voor zijn communie en ik kreeg er ook een. Pas op, geen nieuwe, daar was geen geld voor, maar de fiets van nonkel Jos, die had zich een Minerva gekocht, zei hij en ik mocht zijn oude fiets. Mijn vader wou niet dat wij koersten met die grote fietsen, die moesten een tijdje meegaan. Naar school en terug, meer niet. Maar wij konden het koersen niet laten en van school naar huis, vol energie van een hele dag te zitten op die stomme schoolbanken, trokken we volle petrol naar huis, iedere dag opnieuw. Om ter eerst, iedere schooldag een nieuwe koers, een nieuwe etappe in de ronde van Meensel (*of een ander dorp*). We waren nog niet te goei van de speelplaats afgefietst of ik trok al kop, erop en erover. En den Johny, die zag mijn gat niet graag, dus die trok aan tot hij naast mij reed en ik zag zijn kop niet graag dus ik versnelde een trappeke of vier. En voor we er erg in hadden, sprintten we volle bak straat in en straat uit, sneden we de bochten als echte profwielrenners, sneden we elkaar de pas af en zwalpten we over de breedte van de rijbaan van links naar rechts en terug. We bogen onze hoofden over het stuur, trokken onze onderrug krom en drumden met onze ellebogen in elkaars ribben tot op het erf van ons vader waar ik dan mijn armen zegevierend in de lucht kon steken. Schoon tijden. Wreed schoon tijden. Tot op een keer onze fietssturen elkaar raakten en we allebei in volle sprint tegen de grond gingen. Mijn voorwiel krom en scheef, elleboog kapot, been geschaafd en met een broek vol eieren naar huis. Wat gaat ons vader zeggen?

En daar heeft Johny mij erin gelapt, zie. Hij zei tegen mij, “Laat vader maar aan mij over. Ik regel dat wel.” En zo expliceerde hij aan ons vader dat ik die grote fiets niet gewoon was en dat ik zat te zwalpen met mijn fiets, geen rechte lijn kon houden. En vader, die geloofde dat. Onze Johny kon zo schoon liegen, met het mooiste engelengezicht. Je had er zo een communieprentje van gemaakt. En ik kon weer met mijn klein fietske naar school en iedere dag verloor ik de sprint naar huis. “Eddy Merckx kan er niks van”, snoefde Johny, “de Rik is de koning van de weg.” En dat iedere dag opnieuw. Ja, je kan hem niet vertrouwen. Hij had ook van die eigenaardigheden, den Johny. Hij bond namelijk zijn schoenveters nooit vast met een dubbele knoop of hij liet ze gewoon los. En dan, zullen jullie denken, en dan? Wel als we eens naar het dorp wandelden, naar de

kermis of zo, dan had hij een excuus om zich te bukken, om zo onder de meisjes hun rokken te loeren, zie je. Om de vijf meter stoppen om die nestels te binden en ondertussen met een kromme, geile boterblik naar de benen en de onderbroekjes van de meisjes gluren. En als hij dan zagezegd zijn nestels gebonden had, stootte hij mij aan en zei met een deskundige autoriteit dat Mieke van de bakker een roze onderbroek aanhad en dat de floche nog niet groeide. Ja jong, de meisjes waren niet veilig voor onze Johnny.

Alleen bij Lieske van de smid, bij dat schoon kind moest hij niks proberen. Allee hij probeerde het toch, maar ik ging er altijd voor staan zodat hij niks zag. Lieske was het mooiste meisje uit het dorp: helderblauwe ogen, zachte roze blos, een klein tulpenmondje, een weelde van goudgele haren. Ik had al een oogje op Lieske toen wij nog in de kleuterklas zaten. Allee, ik zat in de kleuterklas en zij in het eerste leerjaar. Ze was slim, lief en begripvol en ik was er zot van. Lieske was mijn meisje, in mijn hoofd toch, want ik durfde haar niet vragen of ze met mij wou lopen. Jong, ze kon met haar blauwe kniekers naar mij kijken en zo schoon lachen, dan smolt ik gewoon van pure contentement, gelijk goei boter in de zon. Daar kan je dan ook niks meer mee aanvangen. Ik zag haar 's nachts in mijn dromen, in mijn dagdromen, in mijn fantasieën. Ik zou nooit toelaten dat die vuile smeerlap van onze Johnny onder haar rokje loerde om te zien of er al een floche groeide. Bij Lieske groeide geen floche. Neen, daar groeiden zachte, blonde krulletjes en op een dag zou ik die krullekes mogen zien, zou ik er mijn vingers in mogen draaien en mijn neusje in mogen steken en dan zou ik, ik zou... Het is er nooit van gekomen. Lieske.

Vrouwen. Er zit een engel in elke vrouw. Dat heb ik horen zeggen. Van vrouwen. Vrouwen zeggen van hun eigen dat er diep in hun binnenste een engel zit en dat een man kan zorgen dat die engel eruit komt. Ja, dat beweren vrouwen. Uit hun eigen kunnen vrouwen geen engel zijn, daarvoor hebben ze een man nodig. Maar wat moet een man doen om van een vrouw een engel te maken? Ik weet het niet. Een bloemeke? Een trouwring? Een reisje naar het Zuiden. Ik weet het niet. Zelfs mijn Martha, God hebbe haar ziel, zelfs mijn Martha is nooit een engel geweest. En het moet er nochtans in gezeten hebben, die engel. Dat zeggen de vrouwen toch, maar ik heb hem nooit gevonden. Een duivel wel, dat wel. Volle colère of

dagen van beeld zonder klank. Ik heb nochtans mijn best gedaan, al die jaren, om van mijn vrouw een engel te maken, maar het is mij nooit gelukt. Neen, dat knoppeke om dat engeltje aan te zetten, heb ik nooit gevonden, ondanks dat karrewiel en die ploeg. Die hete bok, onze Johnny, ja dat heet geval, die kon elke vrouw transformeren naar een engel, ik niet. Misschien was ik te braaf. Misschien willen vrouwen een stoute man, een gevaarlijke en geile vent. Het zou kunnen.

(Rik neemt de bh van zijn hoofd en bekijkt hem.)

Die is nog van Martha geweest. Ja, die was goed voorzien van poten en oren. Ik trouwde een vrouw met een koppel gezonde attributen en na de geboorte van ons Eva en onze Bart was plots alles navenant. En in de loop van de jaren is alles blijven groeien. In de breedte. Op een gegeven moment ging ze er iets aan doen, zei ze. Ze ging fietsen, zei ze. Gelijk ik. Ze kocht zich een gloednieuwe fiets en maar stoempen. Na vijf kilometer lag de binnenkant van haar dijen al open, van het schuren hè. Ik zei nog, je moet een koersbroek dragen, maar ja, dat maken ze niet hè, zo'n grote koersbroeken. Dat was verdorie veel spek. Ja, dat is het leven. Ik vroeg niet om een dikke vrouw, maar kreeg ze toch.

Ze kon er niet aan doen dat ze zo zwaar was. Neen echt niet. Als we op restaurant gingen, nam ze altijd een kindermenu. En iedereen in de keet maar lachen en monkelen. Zo van, zie daar, ze zou beter haar mond dicht naaien. Op den duur ging ze niet meer op restaurant. Ze schaamde zich omdat ze at. De dokter zei tegen haar dat ze bevlogen was met een traag metabolisme. Nou ja, hoe kan je door iets bevlogen zijn wat je uiteindelijk te kort hebt? Ik snap dat niet.

En eigenlijk, wat raar was; Martha kon niet koken. Ze probeerde het wel maar het smaakte altijd naar iets wat de kat had uitgekotst. En 's vrijdags, 's vrijdags wou ze altijd iets speciaals maken. Goulash. Iedere vrijdag. Als ik chance had nam ze het recept van Jeroen Meus. Dat was met een scheut jenever. Als ik pech had, probeerde ze die Hongaarse goulash te maken en trok het op geen kloten. Het rook er wel naar, naar ongewassen kloten. Maar ik zei altijd dat het lekker was. Ik schoffelde die goulash naar binnen alsof mijn leven er vanaf hing. En

dan was ze zo content. Dan lachte Martha met haar heel gezicht, haar hele lijf, de volle 120 kg. En voor die lach deed ik het. Ze kon niet koken, dat niet, maar die lach van haar maakte alles goed.

Enkele maanden geleden na een van mijn fietstochtjes vond ik haar beneden aan de trap, stil en verwrongen. We moesten haar met vier man op de brancard tillen. Ja, dat is heel wat dood gewicht hè, 120 kg dood lijkt. Goulash zal ik nooit meer eten.

Soms schaamde ik me voor mijn Martha. Op een familiefeest of zo. Dan zag ik onze Johny met zijn nieuwste aanhangsel; kortgerokt, maatje 36, wulps en jong. Altijd gereed voor dat karrewiel, die blonde stoten. Voor een tijdje toch, want hij kon ze niet houden, onze Johny. Maar daar maalde hij niet om. Binnen de week paradeerde er een nieuwe vamp langs zijn zijde. En op een familiefeest, je weet hoe dat gaat hè. Iedereen zit te bluffen over wat hij heeft, wat hij kan en wat hij gekocht heeft. Onze Johny op kop, want hij maakte geld. Letterlijk, op de beurs. Hij reed met een dure auto, kleepte zich in merkpakken en rookte de dikste sigaren. En hij nam altijd een schoon vrouw mee om mee uit te pakken. En dan zat ik daar naast ons Martha, 120 kg, en dan schaamde ik mij. Als wij naar een familiefeest moesten, dacht ik wel eens, ik ga niet. Ik vertrek. De deur achter me dicht en wegwezen. Ik en de hond. Ja, mijn hond zou ik meegenomen hebben, mijn vrouw niet. Die bond ik aan een boom. Maar als het erop aan kwam, ging ik altijd braaf naar dat familiefeest en zat het uit. Kop naar beneden, kiezen op elkaar en slikken. Er is veel in het leven waar je niet om vraagt maar toch gratis en voor niets krijgt.

Lieske van de smid met haar blonde krulletjes, die zou ik nooit aan een boom gebonden hebben. Als jonge gamin droomde ik van haar, hield ik van haar, maar ik heb haar nooit kunnen krijgen, ik bedoel, echt krijgen hè, pakken en houden. Wel bijna first base, maar zeker geen homerun. Neen, ik kreeg de bal niet over het hek geslagen. Ik wou wel, mijn Lieske met haar zachte krulletjes. (*terughoudend*) Het heeft niet mogen zijn. ... Neen, ik kreeg mijn Martha, met een zwarte floche.

Lieske heb ik jaren geleden nog eens toevallig in de Colruyt gezien. Ze had haar haar ros geverfd. Ik dacht bij mijn eigen, zou ik haar vragen of ze alle krulletjes